



Studentski dom „Evropa”– Európa Kollégium Egyetemista Központ, Újvidék

2 HÉT 2 NAP

Képzőművészeti műhely

Mentor:
Rác Gyöngyike

Kollégista:
Lehócki Lúcia
Újvidéki Művészeti Akadémia
Grafika
II. évfolyam

2024. április, Újvidék

Tartalomjegyzék

1.	A DADAIZMUS ÉS A SZÜRREALIZMUS KAPCSOLATA.....	3
1.2	Szürrealizmus	3
1.2	Dadaizmus.....	4
1.2.1	A tudatalatti szerepe	5
2.	2 HÉT 2 NAP.....	5
2.1	Munkafolyamat	6

1. A DADAIZMUS ÉS A SZÜRREALIZMUS

KAPCSOLATA

Mindkét művészeti ág a 20. század elején párhuzamosan fejlődött. A szürrealizmus a tudatalatti elérésével játszik, míg a dadaizmus minden hagyományos művészeti formát tagad. Látszólag nem meghatározó, de valójában számos kapcsolat található a két mozgalom között. Mindkét irányzat egyfajta kiábrándultságot mutat az akkori valóságból. Reakció a traumákra, amit az első világháború okozott.

1.2 Szürrealizmus

A szürrealisták körében a legfőbb ihletforrás az álom és a fantázia. Olyan alkotásokat hoztak létre, amik meghaladják a racionalitás határait. Munkájuk alapját a kor egyik nagy elméjének, Sigmund Freudnak köszönhetik. Szintén Freud volt az, aki a hipnózist kezdte alkalmazni az elme elfojtott tartalmainak feltárására. Bár a pszichológiában ez nem eredményezett hosszútávú sikereket, és az álomfejtés felé fordultak, a szürrealisták számára ez maradt a legkedveltebb eljárás.

Alapítójuk André Breton így fogalmazta meg a mozgalom lényegét:

„A szürrealizmus a gondolkodás diktátuma az értelem ellenőrzése nélkül, és túl minden esztétikai vagy optikai kérdésen. Azaz: az álmok, sejtelmek, látomások világát fölébe helyezi a valóságnak, hisz az álom mindenhatóságában, a freudi lélekelemzésnek abban a tételében, hogy az álmok igazabb világunkat, őszintébb énünket jelentik.”

A hipnózis mellett nem zárkoztak el különféle tudatmódosító szerektől, és az álmok újraélésétől sem. Bevetett módszer volt például, hogy egy-egy művész a jegyzettömbje mellett aludt, így az ébredés pillanatában lejegyezhetette vagy vázlatolhatta az átélteteket. Dalí gyakran alkalmazta az ébren-alvás technikáját, vagy a szendergésből visszatérést, hogy az emlék minél élénkebb maradjon. Maga mellé egy vízzel teli vödröt tett, amibe beleesett a keze mikor az alvás határára került és az izmai elernyedtek. Ezt az átmeneti szakaszt nevezik hipnagóg állapotnak, mely során tapasztalhatók vizuális vagy hang hallucinációk. Így született egyik legismertebb képe a *Gránátalma körül röpködő méhecskétől kiváltott álom, egy pillanat ébredés előtt* (1.ábra).



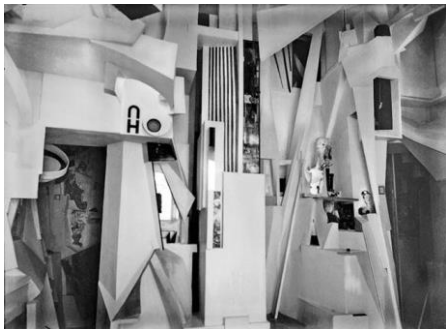
„Első ábrázolása ez Freud felfedezésének, amely szerint az álom-történetet a felébredés előtti pillanatban váltja ki valami. Ha az alvó nyakát pálcával érintik, az érintés fölébreszti őt, ám egyúttal hosszú álomjelenet sort indít meg, amely a guillotine lezuhanásával végződik; hasonlóképpen a méhecske zümmögése a képen a bajonett hegyének álmképét váltja ki, amely Galát felébreszti.”

1.ábra: Gránátalma körül röpködő méhecskétől kiváltott álom, egy pillanat ébredés előtt

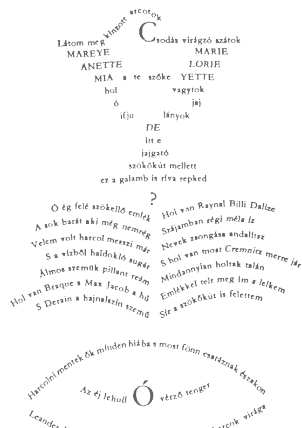
1.2 Dadaizmus

A dadaizmus pilléreit a Svájcba menekült értelmiségiek és fiatal művészek adják. Maga a dada szó különböző jelentésekkel bír – a francia gyereknyelvben a hintalóra használatos (paci), fekete törzsi nyelven a szent tehén farka, de olyan elmélet is áll, miszerint az alapító Tristan Tzara (román) ötlete volt a kétszeres helyeslés. Ezzel utalván arra, hogy bármilyen légből kapott dologra rábólintanak.

A dadaizmus anti-művészet. Tagad mindenféle normát, célja a polgárpukkasztás és a mehökkentés. A benne lévő nonszensz elemek a véletlen kreációi. A hagyományok figyelmen kívül hagyásával a művészet automatizálására törekedtek, ezzel kritizálva a társadalmi és politikai rendszereket. Tzara definiálta a tökéletes dadista vers megírásának folyamatát. Eszerint vágjunk ki egy cikkből szavakat, tegyük egy zsákba, keverjük meg, majd húzzuk ki. A szavakat ragasszuk egymás mellé egy üres lapra szigorúan abban a sorrendben, ahogy kihúztuk őket. A vers így minket fog tükrözni, bár nem tudjuk mi miatt húztuk pont így, pont ezeket a fecniket. Lehet ez a tudatalattink, vagy az isteni gondviselés. Ez a fajta véletlenszerűség itatja át a mozgalmat. Az egyáltalán nem lényeg, hogy a szemlélő érti-e, mert az alkotó tudja hogy nem i kell. Kedvelték a hulladékok használatát, mint képzőművészeti médium (2. ábra), kollázsolást, és versképeket (3. ábra).



2.ábra: Kurt Schwitters - Merzbau



3.ábra: Guillaume Apollinaire – A megsebzett galamb és a szökőkút

1.2.1 A tudatalatti szerepe

A dadaisták, mint ahogy láthattuk szintén különböző eljárások útján érték el a végterméket. Tzara és Breton egy időben együtt is végeztek kísérleteket, ám különböző filozófiai nézeteik miatt elváltak útjaik. Ez az időszak is csak szorosabbra fonta a kapcsolatot a két irányzat között.

Láthatjuk, hogy a két stílusirányzat kéz a kézben fejlődik, melyben a valótlan és az elnyomott felszabadítás kulcsfontosságú. Cél a teljes automatizmus elérése. A szürrealizmusban a tudatosság mechanizmusát vetkőzik le, míg a dadaizmus ezentúl minden más korlátot is eltöröl.

2. 2 HÉT 2 NAP

Munkám alapját egy a dadaista-szürrealista együttműködésből származó gyakorlat adta. A lényege, hogy az alany 7 percen keresztül folyamatosan írjon. Szavakat, mondatokat, bármit, ami eszébe jut. Az egyetlen kikötés hogy ne álljon meg. Eleinte felszínesek, az ember azt írja, ami körülveszi, de egyik szó követi a másikat, egyre mélyebbre jutunk a tudatunkban. A dadaisták gyakran versként publikáltak efféle szóláncokat, míg a szürrealizmus számára inspirációként szolgált.

Én ezt inkább terápiás céllal álltam egy nehéz időszakban, hogy közelebb kerüljek önmagamhoz, tisztázzam a gondolataim és kiadhassam magamból őket. Napi szinten végeztem ezt a feladatot, és sokszor olyan dolgokat vettem papírra, amiről nem is tudtam mennyire nyomaszt, még felszínre nem kerültek. Gyakoriak voltak az érzelmes kitörések is. Ebben a fázisban az inspirációval is falba ütköztem, így gondoltam a hátrányomból előnyt faragok és emléket állítok egy olyan szakasznak mikor a semmiből lett valami.

2.1 Munkafolyamat

A prototípust egyszerű papírcsíkokból készítettem postit cetlikre. Ebben a formában az emberi agyra emlékeztetett. Érdekesnek tartottam, hogy úgy néz ki, és azt is jelképezi, ami benne van. Végül ezt túl direkt utalásnak gondoltam.

Hordozóként végül átlátszó műanyag fóliát választottam, referálva a gondolatok átláthatatlanságára. Minden vékony szalag egy gondolatmenet. A szavak követik egymást, de átfedésben is vannak, teljesen kuszák ezért a nagy egészet nézve értelmezhetetlen. Közelről viszont erős odafigyeléssel kivehető egy egy fozslány. A szöveget a saját kézírásommal vittem az anyagra, hogy mégis személyes maradjon az, amiben egyébként bárki találhat valamit, amivel azonosulhat.

A 2 hét 2 nap cím értelem szerűen arra az időszakra utal, amely bejegyzéseit kiragadtam a naplóból és felhasználtam ehhez a munkához.



4. ábra: 2 hét 2 nap részlet

FORRÁSOK:

1. Tristan Tzara – Hogyan írjunk dadaista verset?
2. Poetry Foundation – Tristan Tzara
<https://www.poetryfoundation.org/poets/tristan-tzara>
3. Salvador Dalí – Egy zseni naplója (2019)
4. Robotka Sára – Pszichoanalízis és szürrealizmus – a tudattalan nyomában
<https://mindsetpszichologia.hu/szurrealizmus-es-pszichoanalizis-a-tudattalan-nyomaban>
5. Szakmáry Zsófia – A szürrealizmus kialakulása és megismerése
<https://juratus.elte.hu/a-szurrealizmus-kialakulasa-es-megismerese/>